

1. Šumska tvrđinja

Na severnoj strani zemljice Austrije jedna šuma proteže svoju do trideset milja dugačku dolmu, započinjući na izvorime reke Taje i težeći sve do onog graničnog čvora gde se bohemska zemlja sudara s Austrijom i Bavarskom. Kao počesto igle kod tvorevina kristala, tamo je sukobljeni metež grbina i prevoja isukao jednu jedru planinsku gromadu koja sad trima zemljama iz daleka pokazuje svoje gorsko plavetnilo, odašiljući im na sve strane uzbibano obrežje i brze potoke. Kako to počesto biva, ona savija tok linije planine, pa ona sad više dana hoda putuje ka severu.

Mesto tog zaošijanja šume, uporedivo s kakvim zabačenim morskim zalivom, jeste mesto u čijim se revirima zbilo ono što smo namerili da ispričamo. Pre nego što blagonaklonog čitaoca upoznamo sa personama ove povesti, pokušaćemo da mu predočimo dve tačke onog veličanstveno tmulog luka šume gde su živele i radile. Kad bi nam samo uspelo da dočaramo i hiljaditi deo one setno lepe slike te šumske doline koju sami nosimo u srcu od vremena kad nam je bilo dato da onuda lutamo i da tamo odsanjamo jedan deo onoga dvojnoga sna koji nebo jednom da svakom čoveku, i to obično *spojeno*, san mladosti i san prve ljubavi. Ono je to koje jednoga dana iz hiljadu srca istakne *jedno*, pa nam ga kao našu svojinu za sva vremena ureže u dušu kao najjedinstvenije i najlepše, i uz to

rudine, kojima je lutalo, okači kao večno viseće vrtove u tmulu toplu čarobnu fantaziju!

Kada se od staroga grada i zamka Krumau, te sive òsobine izumrlih Rozenberga, putnik okrene ka zapadu, onda će mu, čas ovde, čas onde, između zamagljenih brežuljaka prosijati komad sutonog plavetnila, pozdrav i znak udaljene planinske zemlje, sve dok najzad, pošto se uspne uz jedan greben, pred sobom ugleda, ne opet kao celo prepodne neki sledeći, nego odjednom čitav plavi zid koji se prostire od juga ka severu, osamljen i tužan. Širokom, okomitom prugom on jednobojno preseca večernje nebo i zatvara jednu dolinu iz koje ga iznova oblistavaju vode Vltave koje je napustio u Krumau; samo su ovde još mlađahne i bliže svome izvoru. U dolini, koja je široka i plodna, raštrkana su sela a sred njih stoji mala palanka Oberplan. Zid je gorepomenuta šumena dolma, baš kad savija ka severu i otuda naš prevashodni cilj. Ali ona prava tačka je jedno jezero koje on u sebi nosi negde pri drugoj trećini svoje visine.

Gusti sastav jednolikih omorika i borova najpre satima uzlazi iz doline Vltave, zatim sledi, blago se penjući ka jezerskom potoku, otvorena zemlja; – ali to je divlje rudište razderanih terena koje se ne sastoji ni od čega, do li dubokocrne zemlje, tmaste mrtvačke postelje hiljadugodišnje vegetacije po kojoj gdegde leže osamljene granitne kugle, izdižući se od svoje podloge kao blede lobanje, pošto su kišom ogoljene, oprane i zaobljene. – Nadalje još tu i tamo leži beli skelet kakvog obrušenog drveta i naplavljeni debla. Jezerski potok sprovodi riđastu vodu, ali toliko bistru da u svetlosti sunca beli pesak sa dna svetluca kao sušta crvenkasta zrnca zlata.

Posle sata hoda, dočekuje nas gusti nasad mladih omorika koje je posejao vetar, a izašavši sa crne kadife njegovoga tla čovek se nađe pred još crnjom površinom jezera.

Koliko god da sam se često i rado peo do bajkovitog jezera, svaki put me je nesavladivo obuzimao osećaj najdublje osame. Kao razapeto platno bez ijednog jedinog nabora ono meko leži između tvrdih hridina, opervaženo jednom gustom vrpcom omorika, tamno i ozbiljno, iz njega po koji prastari koren sukne svoje bezgrano stablo kako kakav usamljeni stub iz davnina. Suprot te vrpce šume okomito se uspinje jedan teatar litica kao kakav sivi zid, šireći u svakom pravcu istu ozbiljnost boje, ispresecan samo nežnim prugama zelene mahovine, i oskudno obrastao crnim borovima koji pak s takve visine naniže gledaju tako maleni, kao žbunići ruzmarina. Usled nedostatka osnove često se i obrušavaju u jezero; otuda čovek, gledajući preko njega vidi kako celom dužinom suprotnog zida u užasnom metežu leže stara izumrla stabla, svojim belo svetlećim kršem peneći tmastu vodu. Desno je jezerski zid izđikao moćno granitno sleme, zvano Blokenštajn; levo savija u jedan blago zakošeni krov sastojan od šume visokih jela i obavijen zelenim plaštom najfinije mahovine.

Pošto u tom legenu bukvalno nikada ne pirne vetar, voda počiva nepokretna, a šuma i sive litice, i nebo gledaju iz njegove dubine kao iz kakvog ogromnog crnog staklenog ogledala. Nad njim stoji modrica dubokog, monotonog nebeskog plavetnila. Tu čovek može danima prebivati i snatriti a da mu nijedan zvuk ne omete dušu utonulu u misli, sem ako ne tupne šiškarka ili se kratkim krikom ne oglasi sup.

Kada bih sedeo kraj te obale, često mi je dolazila jedna i ista misao: – kao da je to jedno jezovito oko prirode koje me ovde posmatra – duboko crno – nad kojim štrče čelo i obrve litica, opervažene trepavicama tmulih jela – u njemu nepomična voda, kao oka-menjena suza.

Ukrug toga jezera, prevashodno prema Bavarskoj, leže grdne šume, provlačeći između širokih grbina, skupa sa svojim potočićima, osamljena creva dolina, u koja ljudska noga još nije kročila, roneći po koju liticu hiljadama šljokica što blistaju na suncu, i podastirući šumske livade sjaju dana, jedno prosvetlucano zborište najraznovrsnije divljači.

To je *jedna* od dveju gorepomenutih tačaka. Dopustite nam da pređemo na *drugu*. I to je voda, samo milija, naime blistava vrpca Vltave, kako se prikazuje posmatrana s jednoga vrhunca istoga šumskoga lanca, ali oko deset sati puta dalje u pravcu zalaska sunca. Još blistavija kroz plavu omaglicu grbine šume leži ona stisnuta u vijugama doline, nadaleko vidljiva, najpre svetlosna nit, pa treperava vrpca, i najzad široki srebrni kaiš obmotan oko ispupčenja tmulih nedara šume – zatim, pre nego što iznova okvasi korenje crnih jela i borova, zabrza na trenutke u jednu svetlu dolinu, otvorenu kao nežno oko sred žalosne šumske tmine. – Dolina dočekuje vodenu planinsku lutalicu gostoprivljudnim poljima i zelenim livadama, a na jednoj od njih, kao na kakvom kadifenom jastuku leži mestašce lepoga imena *Fridberg (Mirbreg)*. – Odatle, pošto još nakratko i dalje blista, valovito srebro zapuca opet u senku najpre Jezuitske šume, zatim Kinberga, da bi ga konačno progutao klanac Tojfelmauera (Đavoljeg zida).

Tačka s koje se, gotovo onako daleko kako je ovde opisano, može sagledati putanja te kćeri šume jeste jedna urušena viteška tvrđinja koja iz doline izgleda kao neka vazdušnoplava kocka što lebdi na najvišem rubu široke pruge šume. Prozori Fridberga na ruinu gledaju sa severozapada, a njegovi stanovnici zovu je *Tomasov vrh* ili *Tomasova kula*, ili prosto *Sv. Toma*, i govore da je to prastari gospodarski zamak na kome su nekad stolovali užasni vitezovi, zbog čega je sada omađijan te ne može da se sruši za hiljadu godina, svejedno što na tome rade vreme i sunce.

U minulim danima sedeo sam često na starim zidinama, čitajući kakvu zamilovanu knjigu, ili samo osluškujući mile pupove mladalačkih osećanja, kroz izmrvljene prozore gledajući ka plavome nebu, ili posmatrajući zlatne životinjice koje su kraj mene trčkarale među stabljikama, ili umesto svega toga samo lenjo i blago upijajući tupo sunce koje je podeljalo po zidinama i stenama – često i rado zadržavao sam se tamo, čak dok još nisam poznao sudbinu *onih* koji su poslednji nastavali to setno mesto.

Jedna siva četvorougla kula stoji na zelenom terenu pašnjaka, okružena ćutljivom, razvaljenom spoljnom utvrdom, gajeći u dvorišnom prostoru hiljadu trava i ljupko šumsko cveće i belo kamenje, a spolja okružena mnoštvom ploča, gromača, blokova i drugih čudnovatih granitnih formi koje rasejane ležahu po travnjaku. Nijedna soba, nijedna odaja više nije u nastanjivom stanju, samo njene zidine, lišene svakog lepa i maltera, uspravljaju se ka vedrome nebu i visoko gore nose po koja usamljena vrata, ili kakav nepristupačni altan pored niza prozora koji se sad ne sjaje ni u jednom večernjem rumenilu, nego na svojim simsevima nose divlji nasad ljupkog šumskog bilja. – Nijedno

oružje ne visi na lukovima zidina, do stotina zlatnih strela zrakova sunca što koso upadaju u ruinu; nijedan dragulj ne blista se iz niše za nakit, do crnog iznenađenog okca jednog crvendaća koji leži na jajima; nijedna noseća greda s ivice svoga zida ne uzvodi svoj krov, do koje drvce omorike koje visoko na obrubu počinje da traži svoj zeleni život u tamnom plavetnilu. – Podrum, hodnici, sobe – sve brda krša što ga voli i traži pokoji tamnooki cvet. Jedno od brda krša seže iznutra sve do drugoga sprata. Onome ko se uz njega uzvere, pogled odozgo će, mada u izravnoj suprotnosti s okolnim žalosnim spomenikom, ipak trenutno proizvesti osećaj da upravo on povlači završnu liniju oko počinjućeg osećanja, naime: preko svih vrhova tamnih jela puca ti neizmeran pogled u svim pravcima, navirući ti u oči i gotovo ih zagušujući sjajem. – Tvoj zapanjeni i smeteni pogled, lebdeći u lelujavoj sunčanoj omaglici, zaleće se preko mnogih, mnogih zelenih planinskih vrhova, pa onda dospeva iza njih do jedne pruge plave koprene – to je blagoslovena zemlja s one strane Dunava sa svojim žitnim poljima i voćnjacima – sve dok pogled najzad ne naiđe na jedan orijaški polumesec koji zauzme vidno polje: Norijski Alpi. – Vedrim danima Veliki Pril blista kao svetla pahulja koja visi na nebeskom plavetnilu. – Traunštajn iscrtava bledu konturu oblaka u kristal firmamenta. – Dašak čitavog venca Alpa povlači kao neki vazdušasti vilinski pojas oko neba, sve dok on ne zađe u nežni, jedva vidljivi svetlosni veo u kome drhtulje bele tačkice, verovatno snežni vrhovi udaljenijih lanaca.

Zatim se pogled obraća i severu; tamo počivaju široke šumske grbine i crnoplavo se mračeci ljupko silaze prema srebrnom vidiku Vltave; – zapadno se šuma za šumom plavi u ugodnoj obojenosti i po koji

nežni lepi plav stub dima penje se iz nje prema vedrome nebu. U tome prizoru stanuje neiskazivo mnogo miline i sete.

A sada, mili putniče, ako si se sit nagledao, pođi der sa mnom dva stoleća unazad, u mislima iz zidina odagnaj plave zvončiče i kamilicu i maslačak i druge hiljade trava; i mesto toga pospi beli pesak sve do bedema, stavi u prolaz jaku bukovu kapiju a na kulu krov što odoleva nepogodi, i u zidove blistave staklene prozore, odeli odaje i ukrasi ih sa svim onim nasušnim domazlukom i andramoljem udobnosti – a onda, kad sve bude kao u danima sreće, sjajno, kao da ga je zlatar upravio salio – pođi sa mnom uz srednje stepenište na prvi sprat, otvaraju se vrata... Dopada li ti se dražesni par?

To su kćeri Hajnriha od Vitinghauzena, u čijem se stanu nalaziš – Vitinghauzen se zamak zvao od davnina, pre nego što je od jedne u blizini podignute crkvice, koja je u međuvremenu isto tako oronula, dobio ime Sv. Toma.

Mlađa sedi na prozoru i veze i, premda je još rano izjutra, ona je već potpuno odevena i to u zatvoreno-plavu haljinu po onakvom slikarskom ukusu kakav još ovde onde viđamo na slikama iz vremena Tridesetogodišnjag rata. Sve je pristalo. Rukavi i steznik besprekorno se uklapaju, svaki nabor skuta leži izražen, svaka je omčica s punim pravom na svom mestu i svaka je pufna nabučena, a nad celinom odevene konstrukcije lebdi kao sleme lepa glavica, sva u plavim kovrdžicama i izgleda skoro bajnoblaženo mlada u tom predačkom snu snova od haljine. Vidi se, očigledno je preza-dovoljna svojim ruhom pa ga zacelo zato i nosi. Spram plavih kovrdža stoje začudo tamnosmeđe, bezmalo crne oči, kad kojom prilikom začuđeno ili radoznalo

zasija pogledom od svoga rada – ali potom one tako nevine i okrugle leže u svojim okvirima da se vidi kako mlada duša, nedotaknuta bolom i strašću, još toliko bezazleno i trapavo pogledava kroz svoje prozorčice jer je svet baš toliko velik i raskošan. Po kovrdžama je starija od osamnaest, po očima mlađa od četrnaest godina. Možda će biti negde između.

Starija još nije odevena, sedi u beloj spavaćici na nekoj vrsti otomana po kome su rašireni mnogobrojni papiri i svici pergamenta u kojima traga za nečim. Silesija kao zift crne kose puštena je i pada joj u širokim slapovima niz sitnonaboran sneg noćne odežde. Lice je fino i produhovljeno, samo ponešto blede, otuda oči iz njega utoliko tamnije zasijaju, pošto su u skladu s kosom, dubokocrne, i gotovo još krupnije nego sestrine smeđe.

Soba je dnevna i spavaća odaja devojaka; jer u njevoj dubini stoje dva kreveta istesana od hrastovine, svaki nadsvoden svilenim baldahinom i okružen cvetnim ćilimima; naslonjače i klupice stoje pomerene kao da su upravo upotrebljavane i delom su pokrivene komadima belih noćnih potrepština. Molitvene klupice stoje svaka u drugoj prozorskoj pregradi tako da sestre koje se mole ne vide jedna drugu; jer molitva je stidljiva, kao ljubav. Na toaletnom stoliću je još samo usko visoko ogledalo i komadi pravog nakita. Još je rano izjutra, kako to napolju pokazuju duge senke i srebrni odsevi sa jela mokrih od rose. Dan je potpuno vedar. U dva prozora kao u okviru leži kruna Alpa a nad njom se razapinje blistavo nebo.

Ona na prozoru i dalje marljivo veze i samo povremeno pogledne na sestru. Ova je u jedan mah obustavila pretragu i dohvatila svoju harfu iz koje već poduže kao sanjalački ispadaju jedinačni tonovi koji

nisu međusobno povezani, ili su vrhovi ostrva neke dubinske melodije.

Iznebuha mlađa reče: „Vidiš, Klarisa, iako hoćeš da sakriješ melodiju, ja ipak znam pesmu koju si opet poželela da pevaš.“

Oslovljena, ne odgovorivši, tihim glasom zapeva dva stiha:

„Tu bele kosti ležaše,
Zlatna kruna uz nji’ “

Tad prestade da svira i, ne odlažući harfu, kroz strune pogleda u nevino sestrino lice.

Ova uzvratila pogled dobrim okruglim očima i onda bezmalo stidljivo reče: „Ne znam, ježim se od te pesme, opominje me na nesreću – i sadržaj je jeziv... a znaš i da otac nerado sluša da upravo tu pesmu pevaš...“

„Vidiš, a ipak ju je spevao Neko ko beše veoma nežan i dobar“, upade starija sestra.

„E pa onda je možda mogao radije da speva neku nežniju i ugodniju“, odvrtila je mlađa, „jer pesma mora da bude dobra i ljupka da bi se volela, a ne da je se plašimo, kao ove.“ Usred tih reči Klarisa pogleda sestru s toliko dobronamerne nežnosti, bezmalo kao kakva mati, pa reče: „O, ti dobrace, ti dušo prostosrdačna, kako si ti još tako mlada! ... Pa ona strahota, ona jeza, upravo je ponor naše savesti, te nas najzad blaži na dvostruku dobrotu.“

„Ne, ne“, odgovoriće druga: „ja sam radije od početka dobra. Kod mene pesma mora da bude mila i svetla, kao današnji dan, bez oblačka, dokle ti pogled seže sušto plavetnilo i sušto plavetnilo, najčistije i najugodnije plavetnilo. Tvoje melodije su sad uvek kao magla i oblaci, ili čak kao mesečina koja je doduše lepa, ali pri kojoj se čovek i boji.“

„O predragi, lebdeći, lelujavi oblaci“, uzvratice Klarisa, „kako bujaju u pustoši neba, blistaju i snuju oko planina, svetlucave palate grade, sunčaju svoje ogromne mase, pa uveče tako ljupko zarude kao pospana deca! ... O Johana, mila devojčice, kako si ti još svoje sopstveno nebo, duboko i lepo i hladno! Ali, u njega će se podići magle – čovek im daje zlo ime strasti – maštaćeš, pojaviće se sladostrasno, zvaćeh ih anđelima koji se ljuljaju u plavetnilu – ali upravo iz njih će onda doći vrele munje i tople kiše, tvoje suze – a ipak će se iz tih suza graditi ona obećana duga koja se onako lepo preliva i koja se nikada ne može domašiti – mesečina je onda mila i naše melodije meke... Dete, na svetu postoje zadovoljstva od takve preobilnosti da bi nam mogla prepući srca... i patnje od takve usrdnosti... o, one su tako usrdne!!“

Johana naglo ustade, ode do svoje sestre i zagrlivši je obema rukama poljubi je neiskazivo nežno u usta, pa reče: „To si ti, znam; tvoje te srce tišti, sestrice draga; ali pomisli, otac te voli, brat, ja, i sigurno svi ljudi, jer ti si toliko dobra, kao niko; ali, ne govori tako – radije pevaj, pevaj sve, čak i to o kralju. Znam da danas već otkad si ustala misliš na to.“

Klarisa dvaput usrdno poljubi detinje usne čijom se bujnom lepotom zadovoljila kao kakav dragan, pa onda, smejući se, reče: „Ne beri brigu, srce milo, marljivo ću raditi s tobom da bi naš otac uživao u lepim cvetovima koji rastu pod tvojim prstima.“ Sede na suprotnu stranu đevđera, i dok je Johana radila na cvetovima, zadovoljila se popunjavanjem osnove. Razgovarahu o još koječemu, pa začutaše – pa opet progovoriše, ali osnovni ton uvek beše usrdnost između dveju umilnih sestara, pri čemu je starija ipak vršila neku vrstu blagog tutorstva. Malu je, naizgled,

škakljalo da nešto pita; jer već je nekoliko puta krenula izokola, ali sad uze zalet i tresnu jednim drskim krivolovcem o kome je čula da je za svoj stan odabrao zapadne šume koje su tada bile značajno veće nego sad. O njemu kolaju najneobičnije glasine. Ispriča kako je juče čula da njega ne može pogoditi nijedno drugo, nego samo osvećeno tane i da se noću razgovarao sa svatima koji uopšte nisu od krvi i mesa.

Klarisa se usprotivi tome i kaza da takve stvari gradi praznoverica, da takav čovek verovatno ni ne postoji, to samo narod rado smišlja i širi te jezovite priče.

„Biva, biva, postoji takav“, žučno upade Johana.

„Pa i ako postoji“, odgovoriće Klarisa, „onda sigurno nije ono za šta ga smatraju.“

„O, možda je i nešto mnogo gore – znaš li za onoga mlinara u Špicenbergu – njega je upucao.“

„Ali ne pogovaraj tako grešno lakoumno nešto što nije dokazano. Onoga mlinara je kao doušnika zavrbovala švedska vojska, zato je upucan.“

„Da, tako se nagađalo, ali ni to niko ne može da dokaže – i da ti još samo priznam – juče uveče sam prisluškivala kad je lovački momak, koji je ocu doneo pismo od viteza, u sobi od posluge pričao o tom čoveku. Visok je i jak kao drvo, ima bradurinu i sa svojom dugocevkom po ceo dan šparta kroz šume. Od ljudi koji žive ovde u ravnici malo ga je ko baš video, ali lovački momak ga je imao pred očima ovako kao ja tebe – i on i niko drugi počinio je ubistvo. Mlinara su našli u parkfridskom šumarku, kod drvene Bogorodice gde se putevi račvaju, a na njegovom telu nijedne druge rane, do prostrela malog taneta kroz slepoočnice, a niko sem toga krivolovca ne upotrebljava tako malu tanad. Zatim je rekao još nešto što je međutim previše bezbožno da bi moglo biti istinito.“

„A to je?“

„Da taj čovek treba samo da ispali svoju pušku, pa da će ipak uvek pogoditi *onoga* koga je uzeo na nišan.“

„Kako samo možeš da slušaš takva naklapanja“, reći će Klarisa vrlo ozbiljno, „to je slepa, pusta hula. Jer kako bi Bog, svemoćni gospodar vasiona, dopustio takva zločuda ako je hteo da mi ubuduće treba da se pouzdamo u njegova uređenja, kao što nam je to ipak dužnost i zadovoljstvo.“

„Ni ja nisam u to poverovala“, kazaće iskreno Johana, „ali pošto sam slušala i videla kako su naše cure gotovo prebledele, i ja sam se naježila, pa uprkos tome što htedoh da odem, ipak produžih da prisluškujem njegove reči. On je sve tako živo opisivao, i sve one šume tamo gore, neizmerne i neprohodne, tako da su naše prema njima samo vrtovi. U sredini im, reče, počiva crno čarobno jezero i oko njege stoje veličanstvene litice i veličanstvena stabla i svud uokolo visoka šuma u kojoj još od stvaranja sekira nije odjeknula. Lovac reče da, istina, dosad još nije prodro toliko duboko da dospe do vode, ali sledeći put će to učiniti, i već uza se nosi osvećeno srebrno puca da bi smakao krivolovca i ubicu čim ga ugleda; jer olovo njega ne bije.“

„Pa zašto to već nije učinio“, reći će Klarisa, „pošto ga je, kako kažeš, već viđao? Vidiš li, ti si bezazlena budalica, a momak je hvalisavi vragolan koji vas je rado naplašio da bi se pojavio kao utoliko veća junačina. Na tvom mestu ja ga uopšte ne bih slušala. Onaj čovek je samo neki nevini strelac – ili neko takav čak ni ne postoji; jer svi koji su dospeli u one šumske zemlje našli su lepu divljinu punu zdrava cveća, trava i prekrasnog drveća, stan bezbrojnih nepoznatih ptica i životinja, ali baš ničega sumnjivoga.“

„Ali na Glokenbergu je potok nedavno isplavio kosti glave divlje svinje u kojoj se našlo zariveno malo tane.“

„Pusti to“, kazaće Klarisa smejući se; – „od gungule tvojih šuma, jezera i kostiju i lovaca ruža ti je dobila ružan ćošak.“

Johana, upravo u onoj dobi najvećeg bujanja fantazija o hajducima i čarolijama, nije htela baš tako lako da pusti, ali Klarisa se više nije dala preusmeriti i tako razgovor dođe na vez, pošto Johana braniše napadnutu ružu, a dalje se nastavilo s onom doslednošću koja je sad podseti na ples i smrtne slučajeve, sad na ratne pripreme, lavandu, ukuvano slatko i komete. Kao što talasi krvi skakuću iz srca, tako suskakuću laki rojevi misli, istalačkava ih detinji jezik, okruglo nas oko gleda širom otvoreno i prijateljski – i naše srce mora da ih voli više nego svu premudrost mudraca. Toliko je iznad svake mere jedinstveno čisto delo tvorca, ljudska duša, da nam je ona, još neumrljana i nevinna od zla koje je odasvud oplahuje, neiskazivo svetija od svakog, velikom silom iznuđenog, popravljanja; jer nikad nam neko takav (popravljen) s lica ne istrebi bol nad predašnjim pustošenjem – a sila koju upotrebljava da ukloni svoju opakost gotovo preteći nam pokazuje koliko ju je rado počinio; divimo mu se, ali s prirodnom ljubavlju srce hrli samo ka Onome u čemu nikakvo zlo ne egzistira. Otuda je pre dve hiljade godina onaj *Jedan* rekao: „Jao onome koji sablazni jednoga od ovijeh malijeh!“ Pa kada tako pred sobom vidimo dva lepa lica, kada slušamo njihove reči, svaka prozirni dijamant optočen srebrom pogleda, onda nas se jednostavna odaja, iako nameštena stvarima svakodnevnog života, uprkos tome doima sveta i čista, gotovo kao crkva.

Sunce je već odskočilo iznad šume, jugoistok se blistao i iskrio preko ćutljivih vrhova i jedna bleđa pruga sunca uze polako da poleže po vezu – gle, spolja se čuje tiho, pristojno kucanje, neko ište da uđe. Johana đipi i hitro otvori još navučeni zasun. Odmah će ući jadan muškarac, ljubazno pozdravljajući – *otac* devojaka koji će u jutarnjem odelu ući toliko smerno i s poštovanjem, kao kakav neznanac. On tad već beše duboko zašao u godine, ali prekrasan starac, jedan lik kao istupio iz Van Dajkovog okvira – obučen u crnu kadifu, visok i naočit, sede kose i brade koja je blistajući u talasima padala na široke staračke grudi, – oko, jako nadsvođeno i izražajno ispod kršnoga, izbrazdanoga čela – pojava gotovo prenetá iz onog vremena videlaca i proroka, ruina moćne muževnosti i mužke veličine, ruina, sada obasjana još samo blagim večernjim suncem *dobrote*, kao kakvo blago miholjsko leto posle teških gromovitih nepogoda – kao umorni uštap nad snopovima požnjevenog polja... tiha, blaga, duboka dobrotá. On beše jedna od malobrojnih, tada još vidljivih, figura precvalog viteštva, toliko neusklađén sa svojim okolnim svetom, kao neven na pokošenoj jesenjoj livadi, kada je sve drugo cveće odavno uskladišteno u pojate.

Oba deteta ne skidaše pogled s njegovih očiju. On im naloži da nastave da vezu – i kako to i čine, pogled mu se, neviđen, s ozbiljnošću i ljubavlju zadržava na njima. Osmotriće rad i pohvaliti ih, upitaće ovo i ono i uvek znati odgovor koji se kao ulje uliva u njihova srca.

Kako je mati devojaka umrla još pre deset godina, utoliko je dirljivije videti starca među kćerima bez majke – ima u tome neke nežnosti kako im se obraća da bi im nadomestio izgubljeno majčinsko srce.

Prvenstveno se bavi mlađom kao da ga je ona još najpotrebitija.

Pošto ih je propitao da li im je u njihovom malom domazluku nešto potrebno, ne preti li da će neka boja iz veza ponestati, da li su im haljine i tkanine u dobrom i raskošnom stanju, da nije koja služavka ili sobarica nešto skrivila, ili pak ima li čega drugoga što bi im nedostajalo ili što bi želele – pa kada je na sve to kao odgovor dobio samo *ne* ili samo „dragi, mili oče“, nasmeja se i reče da je ipak poručio najlepše i najređe stvari iz grada Augzburga za pregled i odabir, i kako se tvrdo nada da se od sad pa za najviše osam dana moraju tu i naći, čime će on zaslužiti hvalu i zadovoljstvo. A neka se one samo dotad kako valja naoružaju željama i zamislama šta bi bilo neophodno i šta bi možda, kad bi bilo tu, odabrale, a šta ne. Pa dalje, kao želeći da od svoga srca još odgurne nešto gorko i nevoljno, zađe u sve njihove tričarije te se i njima pozabavi... Johaninim kokošima, njenom srnom i crvenorepkom, njenim prozorskim cvećem, – Klarisinom harfom i knjigama o crtanju, pismima i boravištima udaljenih prijateljica – i naposljetku plavokosu glavicu upita da li više nikad ne predrema svoju večernju molitvu kao još pre nekoliko godina, kad bi je, rumenu od sna, često pokupili iz altana ili vrta, pa je u poslednjim uzdisajima večernje svetlosti s mukom razodevali – i kad je najzad obeganutu upitao da li se u svojim molitvama svaki put sete i svoje pokojne majke: tad one, biće, naslutiše da mu nešto pritiska srce što se snebiva da im poveri; jer beše to jedna od najplemenitijih krasota snažnoga starca, što je on, kao toliko često celi i jaki ljudi, s brigom oca za svoje kćeri pred njima takođe skoro zazirao, kako kakav ljubavnik, a kako njihovo štovanje i poćitanje beše još neogranićenije, to im oči, istina, sa strahom

počivaše na njegovom licu, ali se nijedna ne usudi da pita. Ljubav je, u svakom obliku, zazorljiva, kao vrlina, a strahopoštovanje snebivljivije nego sam strah. On ih je razumeo kao što su i one njega bile razumele.

Brižno, da ga ne ugužva, skloni komad savijenog platna s jedne od stolica, primače je bliže prozoru i sede suprot devojaka, naizgled i dalje kao da to čini radi lagodnosti, prividom hladnokrvnosti zavaravajući manje devojke nego sebe.

„Verujem da ste“, počeo je, „već primetile da se sam vitez juče doduše nije vratio sa svog lovnog izleta, ali da je odasao jednog glasnika s pismom. Bili su veoma srećne ruke i na putu je čitav tovar divljači; takođe ne može da se nahvali kako su lepe i tihe i kao zaključane i nepristupačne one šumske bašte u kojima se sad već preko četiri nedelje podaje zadovoljstvu lova. Čoveka bezmalo zaboli duša kad čita kako se teško od svega toga rastaju – on kaže: Ni dašak, ni slutnja spoljašnjeg sveta ne prodire ovamo, pa kad čovek vidi kako veličanstvena tišina tokom danâ puta uvek isto, uvek neprekidno, uvek prijatno visi u lišću i granju, te najkrhkija travka može neometano da raste, onda je na teškoj mucu da poveruje u to da u svetu ljudi već godinama besni buka rata i razaranja, gde se ono najdragocenije i najrafiniranije rastinje – ljudski život, uništava s upravo onoliko hitnje i lakomislenosti s koliko truda i brige šuma neguje i podiže i najmanji od svojih cvetova. Zamislite samo, pronašli su jedno lepo stenovito brdo koje štrči iznad šume odakle može da se uoči naš zamak; oni misle da će ono sigurno moći da se vidi iz naše crvene ugaone sobe. Još danas ćemo u njoj postaviti dalekozor i videti da li možemo da otkrijemo stenoviti vrh koji se zove Blokenštajn – ili, zar ne bi čak bilo još lepše da pre nego što zazimi i sami

neposredno preduzmemo jednu šetnju u onu čarobnu divljinu?“

Jedan smrtno prestravljeni pogled iz Johaninih očiju podiže se ka ocu i naiđe na ljubazno upitno očevo oko. On ustade, ushoda se nemirno po sobi, pa stupiv pred nju, koja je sa strahom pratila svaki njegov pogled, ozbiljno i s puno ljubavi reče: „Johana, lane moje plašljivo... ipak to mora da bude, svi zajedno ćemo posetiti one šume... čekaj, ne odgovaraj još; ... nužno je, deco, da vam otkrijem o čemu smo ovoga leta brinuli. Ovo je pismo iz Rozenberga – ovo drugo iz Goldenkrona – ovo iz Praga – ovo iz Majsena i najzad jedno iz Bavarske. Ja sam vas stalno štedeo ratnih vesti da vam se srce ne bi žalostilo stvarima koje radije ne biste znale; ali ja sam razapeo mrežu preko svih ratnih poprišta kako bih vazda bio u toku događaja i mogao da predvidim buduće – za dobrobit otadžbine i za vašu zaštitu, kako mi je to Bog stavio u milu očinsku dužnost. Još pre zime se sprema pohod na gornje dunavske zemlje čije desno krilo je određeno da ide preko naših planina – ti Šveđani su dobro upamtili moje ime – a čak i ako su ga zaboravili, u šta sumnjam, imam sve razloge da verujem da će počistiti i našu kuću i da će prve pahulje dolazeće zime verovatno pasti na garave ruševine njenih spaljenih zidova – bože zdravlja – kuću ćemo iznova podići, a za vas sam se pobrinuo prema najboljoj zamisli. Kako sam to udesio novcem i dragocenostima izložiću vam kasnije – a sada, što je mnogo važnije – *o vama*. U visokoj šumi ima jedno mesto, znam ga odavno, tako usamljeno, tako po strani svakoga ljudskog saobraćaja da nijedna staza, nijedna stopa odande nije dokučiva, sem toga nepristupačno je sa sviju strana, osim sa jedne koja se može braniti, – inače čudesno ljupko i dražesno, takoreći jedan prijateljski

osmeh divljine, jedna uspokojavajuća vest zaštite i dobrodošlice. Na tome mestu stoji brvnara, po mome nalogu ovoga leta istesana, već lepo i udobno nameštena za vas; jer tamo ćete živeti dok ovde ne prođe opasnost i ne uspostavi se pređašnje stanje. Niko ne zna da ona postoji; jer ti što su je tesali trostruko su mi obavezni: prvo zato što su mi se zakleli, zatim, jer su mi godinama verno i s ljubavlju služili, i najzad, jer sam birao samo takve ljude koji su mi sticajem okolnosti već pre dužega vremena uručili svu svoju gotovinu da je čuvam pored svojega vlasništva, dok ratna opasnost ne prođe. Ti će se verovatno čuvati da mi kršenjem zakletve naude. Svi su onamo odvedeni jednim veoma strmim kamenim putem, sada napristupačnim jer je u međuvremenu dignut u vazduh. Mi ćemo udariti dužim, dosad nekorišćenim, koji je, pretpostavljam, mnogo udobniji pošto je tle ravno, a vitez misli da šuma tamo mora biti toliko retka da se čak možda može i jahati. A tamo gde postane zahtevnije, čekaće nas vodič koji će iz svog zavičaja donde doći jednim drugim putem, a za vas će biti spremna nosiljka. Mada prašuma, šuma je tako lepa i dobroćudna kao kod nas, a za sve vreme vašega boravka nećete videti nijedno ljudsko biće, sem vaših ljudi. Tako sam se pobrinuo i mislim da će to biti dobro... A sada deco da čujem vas.“

Obe ga gledaše u mrtvoj tišini.

„No, Johana“, reče smejući se, „zar ti je toliko žao tvoje ovdašnje sobe? Gledaj, tamošnja je baš isto izgrađena i uređena kao ova... Dakle?“

Uz vidnu muku ona će iscediti ove reči: „Ali tamo je ubica i krivolovac.“

Otac se nehotice trznu na ove reči, ali onda vrlo trpeljivo i čvrsto reče: „Tamo nema nikoga. Ali veoma mi je žao, krajnje mi je neprijatno što je nesuvisla

glasina našla put i u *vašu* sobu. Tamo nema nikoga, verujte mi; jer tokom cela tri meseca koliko je vitez bio odsutan on je s Feliksom uzduž i popreko pročešljao šumu i kod sviju koji žive uz njenu ivicu i u svim kolibama ćumurđžija, drvoseča i lugara ispitivao osnovanost i neosnovanost onih govorkanja – beše to suvišan, ali za naše umirenje preduzet oprez; nema tamo ni traga ni glasa od nekog takvog, čak ni legende o njemu, ona samo dokono kruži u našem kraju – no, veoma mi je neprijatno zbog vas jer će vam to nepotrebno opteretiti maštu. Misliš li, Johana, ti devojče odmetnuto, da će te tvoj otac odvesti razbojnicima i ubicama? A ako tamo i ima neki krivolovac, onda će to biti lepi starac kojega ćete ubrojati u svoju poslugu, i kojega ćeš uskoro toliko voleti kao svoga sopstvenog oca. Budite vesele, deco, vi ćete se od vašega novoga staništa veoma tužne rastati i kada vam budemo javili da je ovaj zamak iznova i u celosti ubav kakav nikada pre nije bio, tada će iz radosnog oka pasti suzica na ljupko mesto od koga se rastajete. Spokojno izbacite čemer iz svoga srca i pomislite da će se kroz mesec dana ovde dimiti ratni logori, a u ovoj odaji umesto tonova harfe odjekivaće praska pušaka i tutnjava rušenja. Razvedrite se i spremite se. Za osam dana krećemo na put. Ili biste imale još štogod protiv predloga?“

Nisu, istina, imale ništa protiv, ali vesele takođe nisu bile, nego su, kao uvek, poznale njegovu nameru kao dobru, pa obećaše da će za nekoliko dana biti potpuno pripravne za put. U lepu i vedru jutarnju sobu koja je plivala u blagom sjaju jugoistočnog sunca, osveštana prisustvom dvaju anđela i spolja posmatrana spokojnim praznikom prirode, najednom se sad spustio mračni flor iza koga su stajala tri zabrinuta lica; očevo zbog devojaka, njihova zbog stvari, i prem-

da se svako borilo za hladnokrvnost, upravo zato ona je bila nedostižna.

Shodno tome otac pride prozoru i prilježno gledaše kakvo je vreme, samo da bi prvi nespokoj devojaka dobio priliku da malo odahne, pa rukom zaslanjujući oči toliko dugo i brižljivo gledaše ka nebeskim ovčicama, koje su upravo uzele da se podižu s juga, kao da treba da ih prebroji. Devojke – divota je kakvo čudo smirenja počiva u dragim iskrenim očima – bila su dovoljna dva pogleda da uzajamno zarone u svoju dobrotu ... i Johanin strah, i dalje ogroman i nesavladiv, beše se sav raspršio. Otac se s osmehom vrati s prozora i reče da ako bi danas želele da vide šumski vrh i uz to udaljeni lepi šumski zid u kome kao u kakvoj niši stoji njihov drveni zamak, onda bi to moralo da se desi brzo, pa će stoga dalekozor odmah postaviti u crvenoj sobi; jer ako svi znaci ne varaju, onda izvesno još danas nailazi nepogoda – pogleda ugursuski ka Johani čije su usne, iznova se blistajući purpustom, pokušavale da sakriju osmejak koji je on odmah spazio i prepoznao. Jedna od njegovih slabosti, naime, beše vremensko predviđanje, i kada bi se posle deset omašenih jedno obistinilo, onda niko osim njega samoga ne bi bio ubeđeniji u pouzdanost njegovih simptoma. – No, da li je danas takve simptome otkrio na kristalno bistrom nebu, ili se u čestitosti svoga srca u tome prevario samo da bi probudio draž vedrine – ko bi to mogao da presudi? Beše dovoljno obradovan time što je po izgledu muka prvog uzbuđenja nestala s dragih lica, i verovatno znajući da ih, ako ih ostavi, predaje upravo u najbolje ruke jednu drugoj, vedro i šaleći se stiže do vrata: „Klarisa“, pozva, držeći još kvaku u ruci, „tebi će da se odeneš opet biti potrebna večnost – stoga ne prenađljuj – prethodno imam da obavim još jedan posao, pa kad budete goto-

ve, možete onda doći u crvenu sobu gde ću vam reći šta je u pitanju – ali, nemojte zbog toga da žurite.

I nato povuče vrata za sobom.

Jedinstveni dragi ljudi! Mada im je otac s večnošću njihovoga oblačenja sam pružio priliku da se jedna drugoj povere i da se porazgovore, one su ipak bile previše nevine da bi ga shvatile, već se bezmerno požurivaše samo da bi dovršile bilo kakvu toaletu kako on ne bi predugo čekao.

Pošto je izašao, sestre se samo jedan jedini put zagriše i s dva tri vatrena poljupca u usta zapečatiše čvrsto, snažno, neraskidivo obezbeđenje uzajamne zaštite i nerazdvojnosti.

Toliko je moć ljubavi podobna čudu da njen zrak, kad se u opasnosti i nevolji probije iz oka drugog, oko našega srca odmah podiže tučani zid puzdanja, mada dolazi iz očiju plašljive devojke i same lišene i potrebite zaštite.

Radost, poverenje, pa čak i razdraganost, šala i znatiželja pohrlili su iz onih poljubaca u srca devojaka, i one se smejahu kad bi se u preteranoj žurbi oblačenja malo zatrčale i sklopile nešto neukusno.

Pošto se konačno udesiše, pohitaše u crvenu sobu i tamo zatekoše mladoga lovca kome je frajher upravo čitao bukvicu zbog njegovog jučerašnjeg razmetanja i neslane šale – „hajd' sad“, preseče kad vide gde ulaze devojke, „tornjaj se... de, de, Sebastijane, pa zar sam toliko strašan“, povikao je blažim tonom za momkom, „da si baš toliko zaždio? neka ti dole daju vrč vina ili, što se mene tiče, dva. A sad idi.“

Lovac ode i otac se savršeno zadovoljan okrete devojkama. „Uh, uh, vi ste se baš brzo udesile; gle kako lepo – a sad ćemo postaviti dalekozor i pogledati kroza nj.“